

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 2794-1833

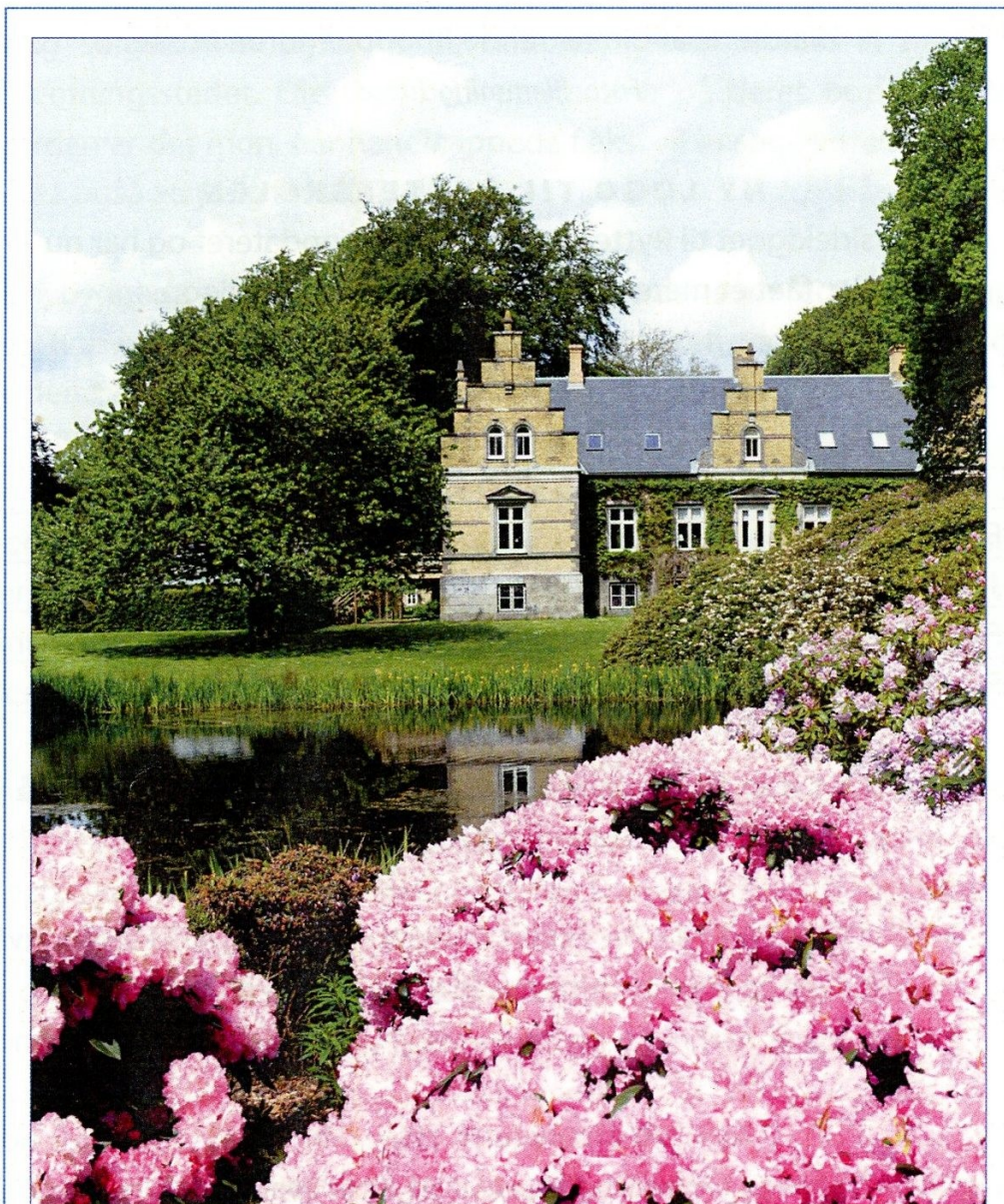
Rytter Skolen

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

9. årgang nr. 2 - Sommer 2015

Nivågård set fra parken

Karlebo Lokalhistoriske Forening's medlemsblad Rytterskolen,
udkommer 4 gange årligt og udsendes bl.a. til foreningens medlemmer.
www.lokalhistoriske-forening.dk

FORSIDEBILLEDET

Et kig mod Nivågård set fra parken.
Netop i disse dage er parken en eksplosion af farver, fra de
hundrede af blomstrende Rhododendron buske.

Foto: Flemming Jappsen

NY LOGO TIL RYTTERSKOLEN

Forsidelogoet til Rytterskolen er blevet opdateret og har nu
fået et mere elegant udtryk som forsidelogo.

Per Eckart Hansen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formanden har ordet	side	3
Johannes Hage og Nivå Kirke	side	5
Fredensborg - kunst og Kunstnerliv	side	18
Rytterskolens historie	side	20

REDAKTØR: Flemming Jappsen - Holtebakken 49 - 2990 Nivå
Tlf.: 5124 5338 - fl.jappsen@mail.tele.dk

LAYOUT/GRAFIK: Per Eckart Hansen - Mariehøj 453 - 2990 Nivå
Tlf.: 2947 5355 - webmaster@lokalhistorisk-museum.dk

Tryk: 500 eksemplarer. ISSN: 1904-853X

Deadline for bidrag til næste udgave af medlemsbladet er 1. september 2015.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk .

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

Adgang til at stemme. – Adgang for alle.

Vi har netop overstået et folketingsvalg. Det er en selvfølge, at alle voksne danske statsborgere har adgang til at stemme. Men indtil for kun 100 år siden havde en stor del af befolkningen slet ikke ret til at stemme, nemlig kvinder og tjenestefolk.

I dag sørger man også for de handicappede. De kan få hjælp på afstemningsstedet. Eller hjælp til at stemme på deres bopæl. - Men, hvordan er det mon, når handicappede f.eks. vil besøge vore museer. Er der så også adgang for alle?

På nybyggede eller nyrenoverede museer er der som regel fin adgang. Det kræver lovgivningen. Men vi har også en række museer, der holder til i ældre, måske ligefrem meget gamle bygninger. Her er adgangsmulighederne ofte en ganske anden.

Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød er netop et eksempel herpå. Adgangsmulighederne til den næsten 300 år gamle bygning har hidtil ikke været særlig handicapvenlige. Men dette har nu ændret sig væsentligt.

Byrådet har, efter indstilling fra handicaprådet, bekostet installeringen af en handicaplift på museet. Kørestolsbrugere, eller stærkt gangbesværede gæster, kan nu uden problemer løftes op i museumshaven, med adgang til museet via dets bagindgang.

Vi glæder os til at se en masse glade sommergæster på museet i den kommende tid – voksne og børn – med og uden handicap.

God sommer!

Med venlig lokalhistorisk hilsen
Niels Storgaard Simonsen,
Formand

Johannes Hage og Nivå Kirke

Af Niels Storgaard Simonsen

Historiker, cand.mag. Formand for Karlebo Lokalhistoriske Forening

Ikke navngivne farve- og interiørfotos. Svend Erichsen.mfl.

I anledning af Nivå Kirkes 100 års jubilæum er det naturligt at se tilbage på den tid, hvor man savnede en kirke i det, der dengang blev kaldt for "Strandsognet", Nivå, Niverød, Vejenbrød, Brønsholm og Ullerød. Siden 1100-tallet havde beboerne i Karlebo Sogn kun haft én kirke, d.v.s. Karlebo Kirke i den gamle Karlebo landsby. For mange betød det en lang vej til kirke, op til 7-8 km. De fleste måtte bevæge sig til fods, så nogle måtte bruge 3-4 timer på landevejen om søndagen for at komme i kirke.

Med gudstjenestens varighed på måske op til 1½ time skulle der afsættes en halv dag for at komme i kirke. Det var en stor fysisk belastning, ikke mindst for de ældre.

Nye muligheder

Op gennem 1800-tallet blev skolevejen kortere for børnene. Skolepligten, der i 1723 blev indført for alle børn i Karlebo den såkaldte rytterskole, medførte en lang og hård skoledag. Det var længe før bussernes og cyklernes tid, så de måtte gå mange km dagligt frem og tilbage til skolen. En ny skolelovgivning i 1814 resulterede i, at der byggedes en lang række nye skoler på landet, også i Karlebo. Børnene havde derfor ikke længere så langt til skole. Det lå lige for, at sådan burde man også gøre på kirkeområdet. Der burde bygges en kirke, der lå indenfor rimelig rækkevidde for beboerne i "Strandsognet". Men alt koster jo penge, også det at bygge en kirke. Her hjælper ingen mirakler, hvilket ganske rammende blev slået fast af sognepræst Preben Juhl Jensen i jubilæumsskriftet ved Nivå Kirkes 75 års jubilæum. Han nævnte, at kirken i grunden ikke er andet end enhver anden bygning. Med "opførelsesår",

finansiering og tilgrundliggende tegning. Kirkens byggematerialer adskiller sig ikke fra andre bygningers: Det er sten, tømmer, VVS-sager og sådant. Og arkitekten er ikke himmelbåren, så lidt som bygningens mæcen", altså Johannes Hage.

Der var i realiteten to drivende kræfter for at få bygget endnu en kirke i Karlebo Sogn. Der var det stærke folkelige ønske i Strandsognet om at få en kirke i nærheden, så kirkegangen ikke længere var ensbetydende med alvorlige strabadser for de ældre samt de hårdtarbejdende beboere. Og der var Johannes Hage, ejeren af Nivågård, hvis indsats for bygningen af Nivå Kirke skulle blive afgørende.

Johannes Hage

Johannes Hage fødtes den 26. maj 1842, som søn af Vilhelmine og Alfred Hage. Faderen var grosserer og konsul og købte i 1862 godset Nivågård, sammen med teglværket og Nivå landsby.

Nivågårds hovedbygning

Senere købte han også Nive Møllegård. Efter faderens død i 1872 overdrog moderen det hele til sin søn. Johannes Hage var således ud af

den københavnske overklasse og yderst velhavende. Familien havde en lejlighed på Kongens Nytorv 5 i København og boede her om vinteren, hvor den tog ivrig del i det københavnske kulturliv. Mange af datidens kendte kunstnere kom i hjemmet. Om sommeren flyttede den ud på godset Stokkerup i Tårnbæk. Johannes Hage fik selv senere en stor lejlighed i Stockholmsgade, hvor han boede om vinteren, mens han tilbragte sommeren på Nivågård. Han blev medlem af Folketinget for Frederiksborg Amts 3. valgkreds, hvor han repræsenterede partiet Højre 1876-1901. Det har været bekvemt for ham at bo i hovedstaden, når han skulle deltage i møderne i Folketinget, der fandt sted i vinterhalvåret.

Den omsorgsfulde

Skønt Johannes Hage boede en stor del af tiden i København betød det ikke, at han manglede interesse for Nivågårds drift og for de ansattes ve og vel.

En af hans nærmeste medarbejdere, direktør Theodor Andersson, beskriver i sine erindringer "Lidt historie om Nivå" Johannes Hages store gavmildhed og omsorg overfor sine ansatte. En omsorg, der ikke blot rakte til højtiderne, men var af en art, der i høj grad gav dem en større livskvalitet i det daglige. Det være sig brændselshjælp, en meget lav husleje i Nivågårds arbejderhuse, gratis lægehjælp og medicin samt oprettelsen af Nivågård Sygekasse med et lavt kontingent. Johannes Hage betalte det eventuelle underskud.

Johannes Hage var også medlem af Frederiksborg Amtsråd for Højre. Amtsrådet havde haft en debat om de uheldigt og kronisk syges ophold på amtets sygehuse.

Et flertal mente ikke, at der var økonomi til at tage vare på dem her. Der "måtte være en grænse for humaniteten og skatteydernes byrder", som det blev sagt i debatten.

Dette ville Johannes Hage ikke acceptere så han oprettede derfor i 1891 Nivågård Hospital i Niverød. En institution, der med rette kan betegnes som Danmarks første plejehjem.

Som med Nivågård Sygekasse betalte han også her underskuddet.

Da Nivå Kirke blev bygget i 1910 oprettede han en speciel konto i regnskabet for Nivågård Hospital. Pengene fra kontoen skulle gå til hjælp til ubemidlede patienter og deres pårørendes eventuelle begravelser på Nivå Kirkegård. En særlig begravelsesplads blev reserveret til dem på kirkegården. Kontoen og begravelsespladsen eksisterer den dag i dag og administreres af Johannes Hages Hus, efterfølgeren for Nivågård Hospital.

Læreren i Vejenbrød, Rasmus Teglbjærg, skrev i 1916, i anledning af Nivågård Hospitals 25-års jubilæum, at det socialdemokratiske blad "Demokraten" i 1905 havde skrevet, at "det er Giverens varme Hjertelag for de lidende Syge, der har givet sig udslag i hans smukke Gave," d.v.s. i oprettelsen af Nivågård Hospital. Det var sandelig stor ros fra en socialdemokratisk avis til en konservativ godsejer. Men det viste også, at han nød sine politiske modstanderes respekt.

Den uegennyttige

Under TV-udsendelser til fordel for en eller anden stor og vigtig sag, hvor der skal samles penge ind til, er det almindeligt, at kendte firmaer giver en skærv. Der er intet odiøst ved det, men mon firmaerne ikke også tænker på, at det gerne må blive positivt bemærket af deres potentielle kunder?

Ser vi derimod på Johannes Hages store velgørenhed, kunne det ikke sikre ham en eneste ekstra solgt mursten fra teglværket eller en eneste ekstra solgt flæskeside fra landbruget. Og medarbejderne, ja de var nok kommet alligevel, der var nemlig stor arbejdsløshed.

Johannes Hage gik meget stille med dørene med sin godgørenhed. Han ønskede ikke nogen officiel ros. Selv om han byggede et plejehjem, et kunstmuseum, en skole og en kirke, bærer ingen af dem hans navn. Den Hageske Stiftelse, som han etablerede i 1915, bærer alene familienavnet, ikke hans navn. Det er en fjern eftertid, der har ændret navnet Nivågård Hospital til Johannes Hages Hus.

Familien Hage og kristendommen

Johannes Hage kom, som nævnt, fra et meget velstående hjem, der var levende interesseret i kunst, kultur og politik.

Om sommeren arrangerede Frederikke Vilhelmine gudstjenester for gårdens Folk under bøgetræet bag gartnerboligen.....

Men især hans mor, Vilhelmine Hage, var også meget gudfrygtig. Theodor Andersson, Hages nære medarbejder, fortæller i sine erindringer, at hun om sommeren afholdt gudstjenester for gårdens og landsbyens folk i Nivågårds park, under et stort bøgetræ. Af og til kom også præsten fra Karlebo og holdt andagt der.

Gudstjenesterne under bøgetræet var kun en sommerforeteelse, og det danske sommervejr er jo yderst lunefuldt, så af og til måtte de aflyses. I 1878 tilskyndede hun derfor sønnen til at bygge en bede sal som tilbygning til Lille Nivågård.

.....indtil hun fik sin søn til at opføre bedehuset ved lille Nivågård, i dag privat bolig

Det er den bygning, der før var Dronning Louises Kro i Nivå. Sognepræsten ved Karlebo Kirke holdt derpå regelmæssigt gudstjenester hver 14. dag i bedesalen, forløberen for Nivå Kirke.

Kirkelig træghed og formalisme

I forbindelse med ansøgningen om en fast gudstjenesteordning for bede-salen havde Johannes Hages omsorg for sine ansatte givet sig udslag i, at han også søgte om at få lov til at afholde barnedåb der. Med de mange børnefødsler og store børneflokke var der rigeligt at gøre for de travle familier, også om søndagen. Kunne de blive fri for at skulle bruge 4-5 timer på at gå til Karlebo Kirke, når et barn skulle døbes, vidste han, at det ville være en velgerning, ikke mindst over for mødrene. Men nej, så let gik det ikke. Biskoppen gav Kirkeministeriet et så florumvundet og henholdende et svar, at der endnu i 1907 stadigvæk ikke måtte afholdes barnedåb i bedehuset. Dette år rettede en kreds af borgere henvendelse til kirkeministeriet om sagen. Men også denne gang stødte man på manglende forståelse og en god portion kirkelig formalisme. I provstens indstilling til ministeriet gav han udtryk for "udtalte betænkeligheder"

ved, at kun det ene af kirkens sakramenter, dåben, skulle kunne forvaltes i bedesalen, mens det andet sakramente, nadveren, skulle forbeholdes Karlebo Kirke. I brevet til biskoppen skrev ministeriet, at det ville være ønskeligt, om den talrige arbejderbefolkning i den østlige del af sognet kunne få et virkeligt kirkerum. Om bedesalen eventuelt kunne indrettes som en egentlig kirkesal, ja det måtte undersøges nærmere. Svaret forekom at være endnu en forhaling frem for et oplæg til en forbedring.

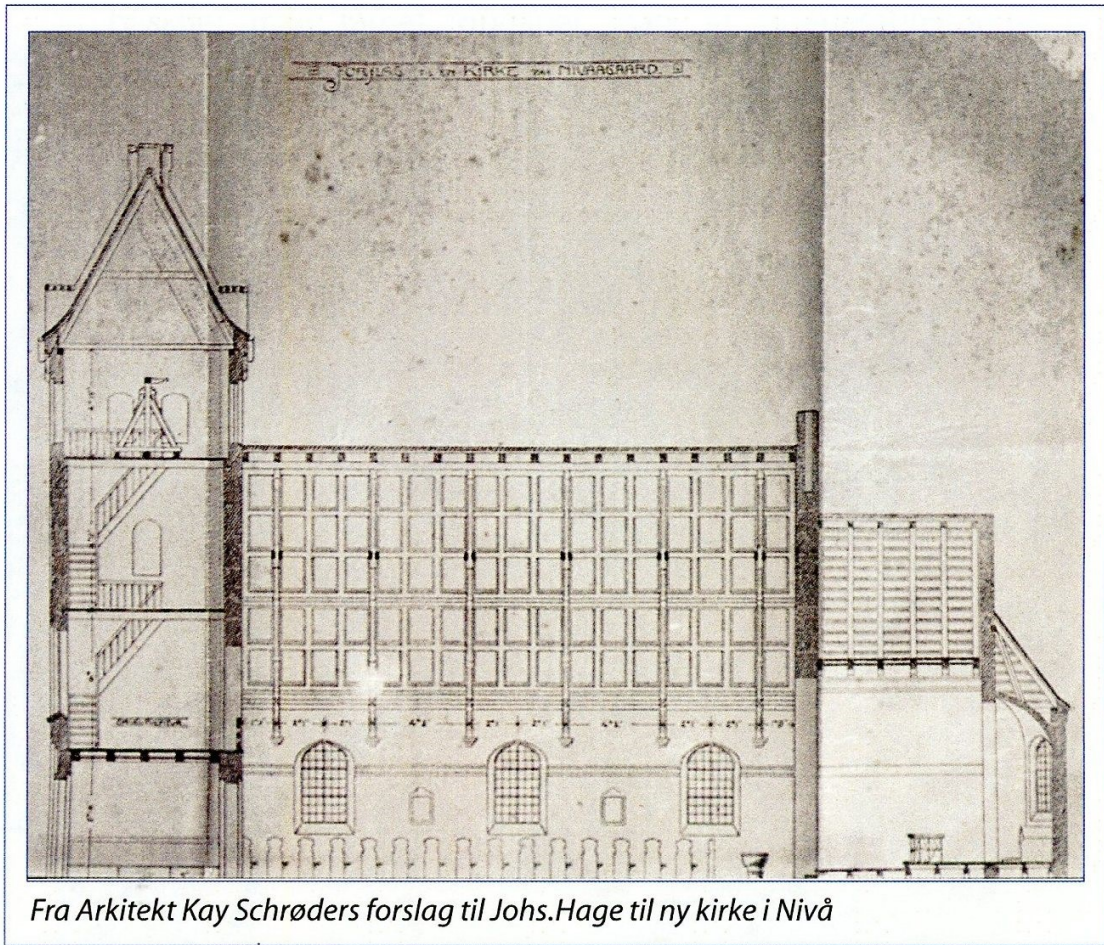
Planen om en ny kirke tager form

At indrette bedesalen med alter, døbefont, kirkeklokke etc. blev hurtigt opgivet. Heller ikke en udvidelse af bedesalen fandt man hensigtsmæssig. I stedet foreslog Johannes Hage, at man byggede et nyt bedehus. Han hyrede den unge arkitekt, Kay Schrøder, til opgaven. Kay Schrøder skriver 1911 i bladet Architekten: "Da Godsejer Hage havde set Skitserne hertil, fik han lyst til at se et lille Taarn paa Huset, som i øvrigt skulle være i al Tarvelighed. Bedehuset blev til en Kirke, Siddepladsernes Antal forøgedes, og Resultatet blev til der her afbildede, rummende 240 faste Siddepladser." Han fortæller videre, at staten betalte kr. 18.500, Karlebo sogn kr. 1.500, mens Johannes Hage betalte de resterende kr. 30.000. Desuden skænkede han byggegrunden med den tilhørende begravelsesplads.

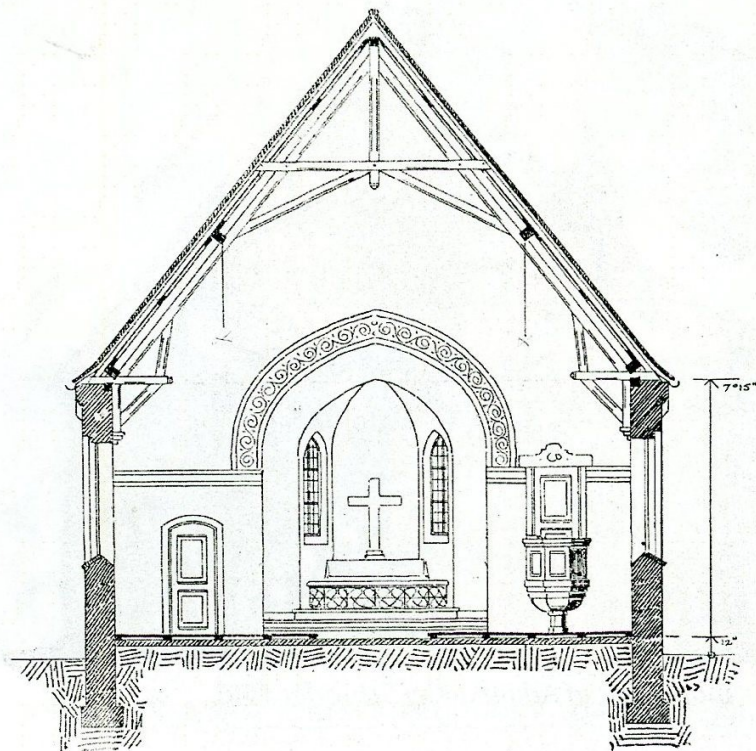
Kirkens arkitektur

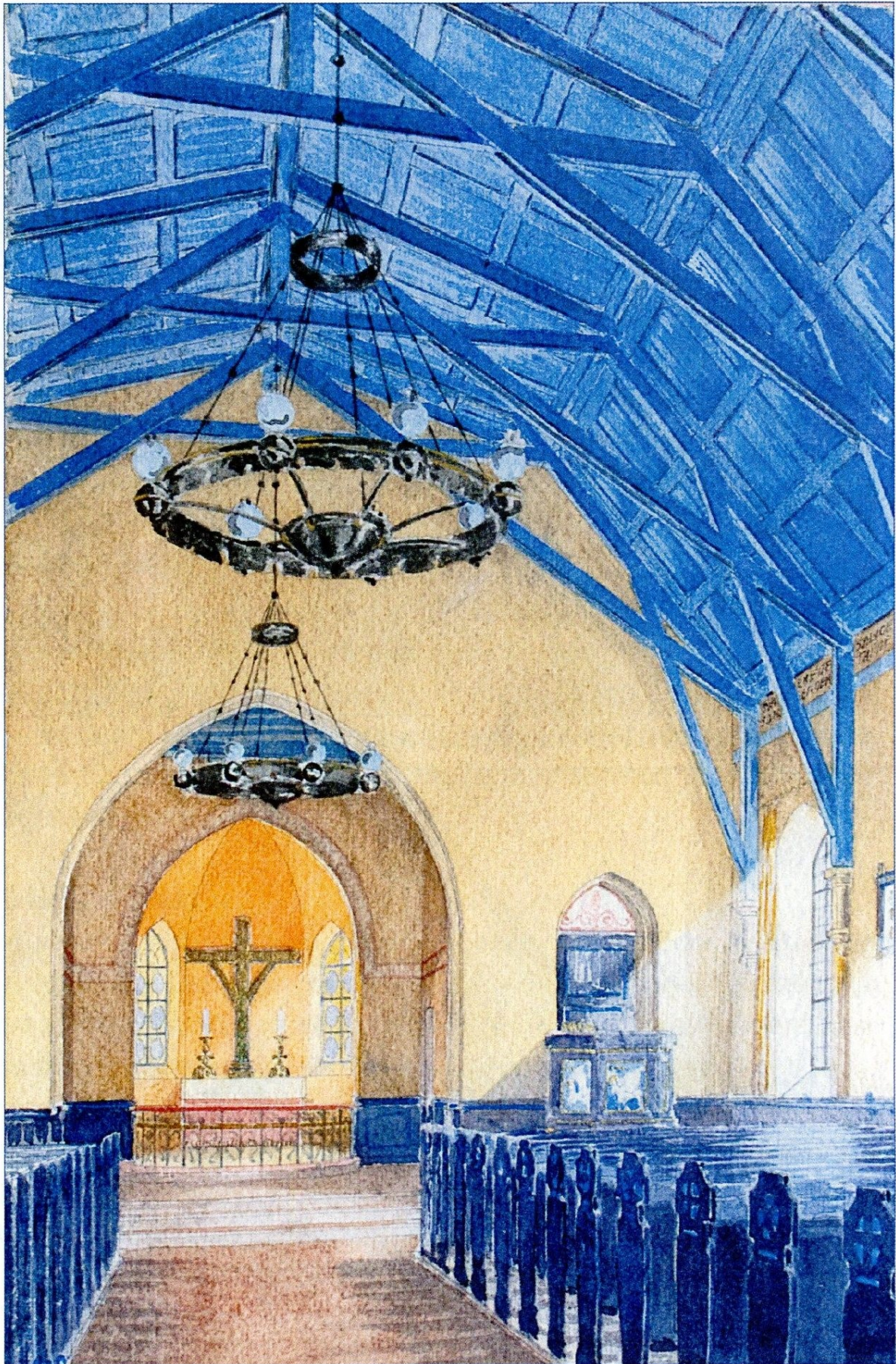
Set på afstand ligner Nivå Kirke en af vore mange andre hvidkalkede landsbykirker. Den repræsenterer dybest set ikke noget selvstændigt rent stilmæssigt. På den tid havde den såkaldte historicisme været den toneangivne strømning i dansk arkitektur gennem mere end

60 år. Det blev den for øvrigt ved med at være i den danske kirkearkitektur, helt frem til omkring 1940. Historicismen efterlignede tidligere tiders stilarter, dog uden, at der var tale om tro kopier af de originale bygninger. Vinduernes gotiske buer er derfor heller ikke så spidsbueformede som den originale gotik.

Fra Arkitekt Kay Schrøders forslag til Johs.Hage til ny kirke i Nivå

Nivå kirkes indre malt af Arkitekt Kay Schrøder 1910.

